

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВЕДЕННЯ ГУСЕЙ ЕСКІЛЬДСЕН ДЛЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Г. Бутт, Ж. Коренєва, Г. Овчаренко

Одеський державний аграрний університет

Робота присвячена актуальній проблемі розвитку гусівництва в Україні зокрема і перспективам розведення гусей породи Ескільдсен. Зазначається, що для підвищення ефективності виробництва гусей необхідно більше вивчати їх біологічні та господарські особливості. В статті висловлюється думка, що в Україні бізнес-моделі з розведення гусей недостатньо розвинені через брак інформації та відсутність корпоративного маркетингу, хоча рентабельність гусівництва становить близько 75%. У контексті екологічності, гусівництво є стабільним джерелом високоякісного м'яса з економічною вигодою, оскільки гуси можуть отримувати значну частину харчування з пасовищ і фуражів.

Ключові слова: *гусівництво, гуси Ескільдсен, перспективність, міні-бізнес в Україні.*

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ

Гуси — одна з найдавніших одомашнених птахів, яку зараз розводять як комерційно, так і у приватних домогосподарствах. Найбільша концентрація гусівництва у світі знаходиться в Азії. Найбільш успішні підприємства з розведення гусей мають високопродуктивні породи, добре адаптовані до місцевих умов. Необхідно визначити такі економічно корисні ознаки, як маса тіла, життєздатність, несучість, виводимість, утворення оперення та здатність до відгодівлі для виробництва жирної печінки. Важливою особливістю гусей є їх здатність споживати зелені корми та інші дешеві компоненти сільськогосподарських культур і підтримувати продуктивність на раціонах з низьким вмістом протеїну, вони також часто можуть ефективно використовувати місцеві кормові ресурси.

Для підвищення ефективності виробництва гусей необхідно активніше вивчати їх біологічні та господарські особливості. При достатньо високому попиті на продукцію, бізнес-моделі з розведення гусей є недостатньо розвиненими в Україні через брак інформації та відсутність корпоративного маркетингу. В той же час, рентабельність приватного та комерційного гусівництва складає близько 75%. Існує нагальна потреба в інтеграції генетичної, харчової, репродуктивної та управлінської інформації та підходів, щоб можна було скорегувати існуючі системи великого та малого бізнесу та повніше реалізувати генетичний потенціал гусей в Україні.

РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ ТА ЕКОЛОГІЧНІСТЬ ГУСІВНИЦТВА

Гусівництво може розглядатися як недороге джерело м'яса за умови, що товарний вік стада не перевищує 8 тижнів. Використовуючи здатність гусей їсти траву, можна зменшити споживання концентрованих кормів до 30%. Швидкість росту становить приблизно 58% річного приросту племінної продукції, кількість яєць – 28%, урожай пір'я – 10%, плодючість і смертність – приблизно 2%. Ці значення приблизно однакові для широкого діапазону цін на продукти харчування [3]. Застосування реалістичних значень для очікуваних щорічних генетичних приростів показує, що звичайна практика утримання плідників протягом 5-6 років має бути замінена набагато коротшим циклом у 3 роки, оскільки економічна вигода від коротшого інтервалу відбору генерацій перевищує витрати на заміну.

Оскільки гуси, на відміну від інших вирощуваних птахів, потенційно можуть отримувати переважну частину свого харчування з пасовищ і фуражів, вирощування гусей може виробляти стабільне високоякісне м'ясо птиці з хорошою економічною віддачею.

Екологи Sustainable Agriculture Research and Education (SARE) позиціонують м'ясо гусей як «краще» за інші джерела білка тваринного походження, частково через низький коефіцієнт конверсії корму [4]. У той час як курям вигідно проводити час під сонцем на траві, а фермерам вигідно продавати високоякісну продукцію, для вирощування курей на пасовищах потрібні значні раціони зерна. Гуси мають властивості, які можуть бути корисними у виробництві місцевого та менш шкідливого для

навколишнього середовища тваринного білка. Звіти дослідників і фермерів 19-го та 20-го століть свідчать про те, що гусей було вигідно утримувати та вирощувати на екстенсивних системах фуражних пасовищ на диверсифікованих фермах і присадибних ділянках. Вони були переважно в Європі, але також існували в США [2]. Гуси мають здатність споживати та використовувати у своєму раціоні велику кількість трави та корму. Їх фізична витривалість і стійкість як до хижаків, так і до звичайних захворювань птиці також робить їх привабливими для виробників [1]. Гусячий жир і м'ясо є продуктами преміум-класу, і їх також можна перетворити на широкий спектр продуктів з доданою вартістю. Крім того, пух і перо можна продавати для виробів, що ще більше підвищує прибутковість кожного птаха [3].

Гусей можна використовувати як біологічний засіб боротьби з бур'янами. Порода, яка найбільше підходить для такої системи утримання, — китайська гуска. Китайські гуси - хороші фуражири, які харчуються в основному травами і трав'янистими рослинами. Згідно з нещодавніми дослідженнями Тріші Вурц [5], які розглядають використання свійських гусей для боротьби з бур'янами на Алясці, гуси можуть зменшити використання гербіцидів, але не виключити їх. Вони повідомили, що бур'яни, які з'явилися на прополюваних гусями ділянках, значно зміщувалися в бік видів бур'янів, які гуси вважали несмачними.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Критерії вибору породи для бізнес-моделі гусівництва. У даній роботі ми акцентуємо увагу на принципах вибору породи гусей для домашніх господарств та міні-ферм. На сьогоднішній день існують більш 80 порід свійських гусей. Кожна порода має свої особливі ознаки та характеристики, такі як: вага живої маси, скоростиглість, яйценосність, здатність гусок до висиджування, виводимість гусенят і швидкість їх зростання та набору маси, умови інкубації яєць, смакові якості м'яса, якість пухово – пір'яного покрыву, доступність породи для даного регіону, вимогливість в харчуванні, умови утримання та догляду, економічна рентабельність породи, тощо.

М'ясні породи важкого типу, мають відповідні характеристики для високоякісного м'яса (Емденська, Тулузьська, Пілігрим, Африканська та ін.). Седлопоморські гуси через високий вихід грудного м'яса використовуються для виробництва копченої гусячої грудки. З чубатого римського гусака виходить ніжна смажена птиця, і, незважаючи на його менший розмір тушки, це робить породу привабливою для постачання у ресторанний бізнес. Римський гусак дає високе співвідношення м'яса до кісток, оскільки не має кіля.

Яєчні породи легкі, добре несуться (Китайські кроси та кроси Емден). Пух і м'яке пір'я гусей використовуються як високоякісний ізоляційний матеріал в одязі та виготовленні постілі. Дорослий гусак середньої та важкої породи в цілому дає 150-230 г цінного пір'я, але на кількість і якість оперення впливає як генетичні властивості, так і (опосередковано) - стан навколишнього середовища або харчування.

Треба також враховувати темперамент породи. Деякі гуси можуть бути більш агресивними (Бійцівські породи – Тульський та Арзамаський гусаки), тоді як інші можуть бути спокійними та дружелюбними. Також темперамент може відобразитися і на галасливості птиці. Це має значення, якщо планується будувати своє хазяйство в людному районі.

Історія виникнення породи гусей Ескільдсен та перспектива розведення їх в Україні. Розвиток сучасних порід гусей не пішов тим самим шляхом, що й розвиток сучасних курей чи індиків, оскільки виробництво гусей не досягло такого ж корпоративного масштабу, як виробництво курей чи індиків. Тому для гусей було впроваджено небагато промислових програм розведення.

Провідна селекційна компанія з розведення та виробництва гусей Ескільдсен – це сімейний бізнес, заснований у регіоні Північної Німеччини під назвою Dithmarschen. Він розташований на західному узбережжі півострова Ютландія від річки Айдер на півночі до річки Ельба на півдні. В 1980 році під час економічного кризу розорилася не одна німецька гусина ферма. Але згодом права на одну з ферм були викуплені Лоренцом Ескільдсеном, який, ставши управляючим директором, дав їй нове життя. Розведенням гусей займався і його батько Йенс Ескільдсен, тому для Лоренца ця справа не була новою. Впровадження передових методів селекції призвело до одержання високопродуктивних порід та гібридних ліній. Стратегія розведення гусенят слідує принципам, згідно з якими кінцевими продуктами є помісі, отримані шляхом схрещування між важкими чоловічими лініями, виведеними для відгодівлі, та легшими материнськими лініями, виведеними для відтворення. Що важливо при використанні покращень, пов'язаних з гетерозисом, так це не тільки найкраща продуктивність, а й стабільна відтворюваність результатів.

Розведення гусей Ескільдсена почалося в 1955 році, коли Йенс Ескільдсен відкрив свою гусячу ферму в Гудендорфі. Він використовував місцевих данських гусей, які були відомі своїми сильними ногами та ступнями, були дуже важкими та здатними бродити по великій території. Програма відбору була спрямована на отримання оптимального співвідношення м'яса та кісток у товарному віці. Усі гуси були вирощені на вільному вихулі.

У 1982 році в німецькому місті Кенігсварта-Ліпітши було відкрито власну спеціальну ферму з розведення гусей Ескільдсена, на якій були отримані три основні стандартні типи – столові гібриди надважкої ваги, важкий та середньоважкий тип. Ескільдсен займається створенням відмінного генетичного матеріалу для вітчизняних та зарубіжних виробників гусей.

Після об'єднання Німеччини в 1990 році Ескільдсени познайомилися з доктором К. Х. Шнідером, фахівцем з генетики гусей з Лейпцизького університету, який створив лінії гусей із традиційних гусей у районі Верхнього Лустіана і отримав назву Ліпітчер. Ідеї доктора Шнайдера щодо розведення гусей та маркетингові ідеї Ескільдсенів об'єдналися, і на основі Дітмаршера та Ліпітчера було розроблено новий вид гусей з акцентом на продуктивність м'яса. Цю гусячу лінію назвали голштинерською. Цьогоріч бізнес отримав винагороду CERES AWARD 2023 за особливо інноваційний та стійкий шлях у своєму бізнесі.

Німецький гібрид середньоважкого типу був вперше завезений в Україну у 1983-84 роках, а оскільки реєстрової власної назви ще не мав, називався Датським Легартом. В Німеччині однією з умов реєстрації порід гусей є кількість племінного стада, яка повинна мати не менше 15 000 голів птахів. Коли чисельність гусей на птахофермі Ескільдсенів майже доходила до цієї цифри, в 2006 році під час контрольної санітарно-діагностичної перевірки у птиці був виявлений пташиний грип вірусу H5 N1 і все поголів'я гусей було знищено. Після такої катастрофи Лоренц Ескільдсен все ж знайшов можливість почати все спочатку і нарешті в 2021 році лінійний гібрид був зареєстрований як порода гусей Ескільдсен.

В 2015 році племінна міні-ферма родини Бутт (м.Костянтинівка Донецької області) придбала на одній з ферм Ескільдсен 120 яєць цієї породи, з яких почалася історія вже Ескільдсена в Україні. Досвід роботи з гусями цієї породи в умовах міні-ферми позитивний. Ескільдсени врівноважені, спокійні, не виявляють агресії, слухняні, не галасливі. З породою легко працювати, вона чудово піддається розведенню.

Стандарт та особливості породи Ескільдсен. Нормою для породи є оперення білого кольору без сторонніх вкраплень. Птахи масивні, середня вага гусака - 8 кг, гуски - 7 кг. Ходять доволі неспішно, на напівзігнутих лапах. Гусаки більш важчі, чим гуски, мають квадратне тіло. У гусок тіло більш витягнута. масивніші, з квадратним тілом, у той час як форма тіла гусок витягнута. Дзьоб і лапи яскравого забарвлення, червоно-помаранчеві. Шия товста та коротка, розміщується під кутом 90 градусів до тіла. На животі локалізується невелика жирова складка. На кінчику дзьоба розташовується світла, майже біла каплеподібна пляма. Статевої зрілості птахи досягають у віці 270 днів. У самок вона настає на 3 тижні раніше, ніж у самців. Ескільдсени дають пух та перо високої якості - у середньому з одного гуся за рік його можна взяти до 500 г. Яйценосність - 45 шт., вивід молодняку - 65%, виживаемість - 97%, вихід м'яса від 1 гусині – 174 кг. Недоліками породи є слабо виражені насиджуваність і несучість.

Порода гусей Ескільдсен є перспективною за показниками економічної рентабельності. В Україну на пташині репродуктори (фермерське господарство «Орбіта» Миколаївської області та ПРАТ «Новоазовська птахофабрика») після 2007 року ця порода більше не завозилася, а завезена раніше кількість з часом втратила свої відмінні якості та зникла. Племінна міні-ферма родини Бутт (м.Костянтинівка Донецької області) займається відродженням та вивченням рентабельності породи з 2016 р. Кількість голів племінного стада – 250. З початком війни з Російською Федерацією поголів'я тимчасово скоротили до 14, бо м. Костянтинівка знаходиться на межі зіткнення.

ВИСНОВКИ

Перспективою подальших досліджень є вивчення рентабельності вирощування гусей Ескільдсен, особливостей інкубації у побутових інкубаторах, ветеринарної опіки та вигодовування в умовах домашніх домогосподарств та міні-ферм для оцінки перспективності для малого бізнесу. Це заповнить велику прогалину в дискусії про регіональне стійке птахівництво і надасть фермерам дорадчу якісну та кількісну основу для розгляду інтеграції гусівництва у малий бізнес.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Council of Europe 1999. "T-AP (95)5 Adopted Version. Standing Committee of the European Convention for the Protection of Animals Kept for Farming Purposes (T-AP). Recommendation Concerning Domestic Geese (*Anser Anser F. Domesticus*, *Anser Cygnoides F. Domesticus*) and Their Crossbreeds." 1–14. Accessed 27 January 2021.
2. Hamre, Melvin L. (1969). Raising geese. University of Minnesota. Agricultural Extension Service. Retrieved from the University of Minnesota Digital Conservancy, <https://hdl.handle.net/11299/207163>.
3. Nicol, C.J., Bouwsema, J., Caplen, G., Davies, A.C., Hockenhull, J., Lambton, S.L., Lines, J.A., Mullan, S., and Weeks, C.A. (2022, October 11). Farmed Bird Welfare Science Review, Department of Economic Development, Jobs, Transport and Resources.
4. Sustainable Agriculture Research and Education (SARE) SARE Outreach; Patapsco Building, Suite 1122, College Park, MD 20742-6715; info@sare.org; www.sare.org.
5. Use of Domestic Geese to Control Weeds for Agriculture and Forestry Applications in Alaska Tricia Wurtz, https://www.sare.org/wp-content/uploads/AW91_001_LF.pdf.

PROSPECTS OF BREEDING ESKILDSEN GEESE FOR SMALL BUSINESS IN UKRAINE

Hlib Butt, Zhanna Koreneva, Hanna Ovcharenko
Odesa State Agrarian University

The paper addresses the current issue of goose farming development in Ukraine, focusing on the prospects of breeding Eskildsen geese. It is emphasized that to enhance the efficiency of goose production, there is a need for a more in-depth study of their biological and economic characteristics. The article suggests that business models for goose breeding in Ukraine are insufficiently developed due to a lack of information and the absence of corporate marketing, despite the profitability of goose farming being approximately 75%. In the context of environmental sustainability, goose farming is identified as a stable source of high-quality meat with economic benefits, as geese can derive a significant portion of their nutrition from pastures and forage.

Key words: *goose farming, Eskildsen geese, perspective, mini-business in Ukraine.*